Tekstboekje examen VMBO-GL en TL

2003

tijdvak 1

NEDERLANDS LEESVAARDIGHEID CSE GL EN TL

NEDERLANDS LEESVAARDIGHEID VBO-MAVO-D

300005-570-502t

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

TEKST 1 VECHTEN OM AFDANKERTJES

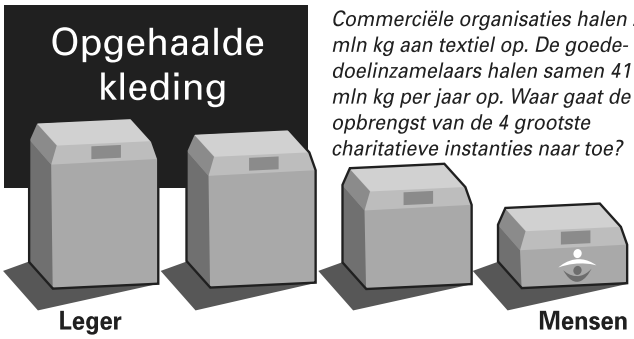

Commerciële organisaties halen 25 mln kg aan textiel op. De goede-doelinzamelaars halen samen 41 mln kg per jaar op. Waar gaat de opbrengst van de 4 grootste charitatieve instanties naar toe?

Leger des Heils *11 mln kg*	**Humana** *10 mln kg*	**KICI** *7 mln kg*	**Mensen in Nood** *3 mln kg*
75% naar sorteerbedrijf.	*Eigen sorteerbedrijf.*	*Kleding naar sorteerbedrijven.*	*Kleding naar sorteerbedrijven.*
25% naar dak- en thuislozen en eigen tweedehands-kledingwinkels.	*40% verkocht aan Angola en Zambia.* *60% verkocht aan Oost-Europa.*	*70% opbrengst naar Amnesty International.* *30% naar kleinere projecten in o.a. Oost-Europa.*	
Opbrengst voor Nederlandse projecten.	*Opbrengst voor kinderhulp en aidspreventie in Angola en Zambia.*		*Opbrengst naar kinderhulpprojecten in Derde Wereld en Oost-Europa.*

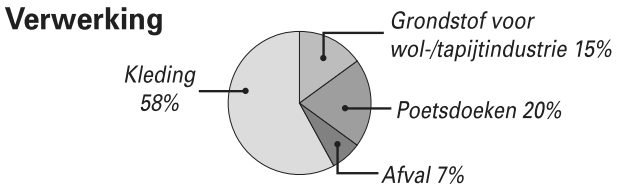

1 'Alleen bruikbare kleding en schoenen a.u.b.' staat met grote witte letters op de donkergroene container voor de Albert Heijn in Breda. In een onopvallend hoekje staat dat de kledingcontainer van stichting CORO is en dat met de opgehaalde kleding het Ronald McDonald Kinderfonds wordt gesteund. Meneer B. Rubbens heeft geen idee waaraan hij zijn 'bruikbare instappers' zojuist heeft geschonken. "Ik neem aan voor het goede doel. Anders voel ik me beetgenomen."

2 Rubbens is niet de enige die geen weg weet in het woud van kledingcontainers. In Nederland verzamelen zowel charitatieve als commerciële instellingen tweedehands kleding in containers. De containers van de commerciële instellingen lijken veel op die van de charitatieve instellingen. "De mensen weten niet precies of ze hun oude kleding afstaan aan een commerciële of een charitatieve instelling", zegt K. van Zwieten, directeur van Kleding Inzameling Charitatieve Instellingen (KICI). "Dat moet veranderen", vindt de directeur, "voor de consument moet het duidelijk zijn of hij zijn kleding geeft aan een goed doel of aan een instelling die winst wil maken."

3 Nederland kent vier grote charitatieve inzamelaars: KICI, Humana, het Leger des Heils en Mensen in Nood. Deze vier hebben het afgelopen jaar zo'n 31 miljoen kilo tweedehands kleding ingezameld, vooral via kledingcontainers, huis-aan-huisacties en depotinzamelingen. Daarnaast halen kleine inzamelaars jaarlijks ongeveer 10 miljoen kilo kleding op voor het goede doel. De commerciële inzamelaars zijn jaarlijks goed voor 25

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

miljoen kilo kleding. CORO is daarvan veruit de grootste met 10 miljoen kilo en 1500 containers, verspreid over het land.

4 Het aanbod op de tweedehands kledingmarkt loopt terug. Er valt nog hooguit 15 miljoen kilo extra te verdelen. De vier grote charitatieve inzamelaars zullen er alles aan doen om daar de hand op te leggen. Maar ook de commerciële organisaties zullen niet stil zitten en proberen een deel van die 15 miljoen kilo binnen te halen.

5 In dit gevecht om tweedehands kleding speelt de overheid een belangrijke rol. Het ministerie van VROM wil namelijk dat elke gemeente meer afgedankt textiel ophaalt. Richtlijn is 5 kilo per persoon per jaar. Dat betekent dat gemeenten graag kledingcontainers zullen plaatsen. De gemeenten bepalen zelf welke organisatie de containers mag plaatsen. De charitatieve instellingen rekenen daarbij op de goodwill van de gemeente. Zij betalen de gemeente niet voor het plaatsen van containers. Het enige voordeel voor de gemeente is het respect van de burgers, omdat zij gratis medewerking verleent aan inzamelacties voor goede doelen. Dat is goed voor de public relations van de gemeente. De commerciële inzamelaars pakken het zakelijker aan. Zij sluiten contracten af met gemeenten en willen fikse bedragen neertellen, van 500 tot 2500 euro per container per jaar. Het blijkt dat gemeenten gevoeliger worden voor een geldelijke vergoeding. Hierdoor winnen de commerciële bedrijven steeds meer terrein op deze lucratieve markt.

6 De vier 'goede-doelers' bundelen hun krachten voor een tegenoffensief. Ze bieden nu ook geld aan gemeenten: twintig procent van de netto-opbrengst, plus de wetenschap dat zij écht iets doen voor het goede doel. R. Stevens, directeur van CORO, ligt daar niet wakker van. Hij is bereid om meer geld op tafel te leggen, want hij weet dat de organisatie die het meest betaalt, het contract binnensleept.

7 Waar gaat de ingezamelde kleding naar toe? Het grootste gedeelte van het ingezamelde textiel gaat naar de zestig sorteerbedrijven in Nederland. Zij kopen de kleding van zowel de charitatieve als de commerciële inzamelaars. De gesorteerde kleding wordt in grote balen verscheept en in het buitenland doorverkocht aan handelaren. Het grote verschil tussen de charitatieve en de commerciële instellingen is de bestemming van het geld dat met deze activiteiten wordt opgebracht. Bij het charitatieve Humana bijvoorbeeld gaat de opbrengst naar goede doelen in verschillende Afrikaanse landen. Het commerciële CORO daarentegen heeft jaarlijks een omzet van tien miljoen en bestemt daarvan slechts 80.000 euro voor een goed doel: het Ronald McDonald Kinderfonds. Na aftrek van alle kosten die het bedrijf heeft gemaakt om de kleding in te zamelen, blijft er nog een forse winst over.

8 De ingezamelde kleding die niet geschikt is voor de tweedehands markt, gaat meestal verloren als poetsdoek of belandt in de oven. Dit textiel is commercieel niet interessant. Ook hierover denken de 'goede-doelers' anders dan de ‘commerciëlen’. KICI bijvoorbeeld werkt mee aan een experiment van de Design Academie (opleiding tot industrieel vormgever) in Eindhoven. Onlangs werden daar twee balen kleding geleverd, aanvankelijk bestemd voor gebruik als poetsdoek. Maar nu luidde de opdracht er toch nog iets van te maken. Hoofddocente Hella Jongerius noemt de resultaten verbluffend. "Er zijn geperste vloertegels van gemaakt. Stukken jas zijn met polyester tot nieuwe jassen versmolten. En een stoelzitting is helemaal van hemdsmouwen gemaakt. Je kunt van niets iets maken."

9 En meneer Rubbens uit Breda? De gulle gever van de instappers let er voortaan op dat hij zijn tweedehands spullen geeft aan organisaties die volledig gericht zijn op het goede doel. "Ik speur die containers wel op, al moet ik er een stukje voor omfietsen."

naar een artikel van Fred Kramer
Algemeen Dagblad, 12 mei 2001

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

TEKST 2 DE WERELD ALS ÉÉN GROOT VAKANTIEPARK

1 De 21ste eeuw zal de geschiedenis ingaan als de eeuw van het massatoerisme. World Tourism Organization (WTO) verwacht binnen twintig jaar een ruime verdubbeling van het aantal internationale toeristische reizen. Concreet houdt dat in, dat in 2020 meer dan 1,6 miljard mensen over de aardbol zullen reizen. Zelfs als die voorspelling maar voor een deel uitkomt, betekent het een onvoorstelbare druk op toeristische bestemmingen. Beleidsmakers hebben over het algemeen nog geen flauw idee van wat hun te wachten staat.

2 Ton van Egmond, toerismekenner en docent aan de Nationale Hogeschool voor toerisme en verkeer in Breda, publiceerde afgelopen zomer een studieboek over verleden, heden en toekomst van het toerisme. Het boek besteedt veel aandacht aan reismotieven, typen vakantiegangers en toekomstige ontwikkelingen. Al in de inleiding haalt Van Egmond de cijfers van WTO aan om te pleiten voor duurzaam toerisme, een milieuvriendelijke vorm van toerisme zonder schadelijke effecten op de lange termijn.

3 Voor zijn werk zit hij regelmatig in het Chinese Macao. Van dichtbij ziet hij daar hoe de economische ontwikkelingen de regio steeds meer op zijn kop zetten. "Nu mogen Chinezen hun land nog nauwelijks uit, maar als dat verbod wordt opgeheven, krijgen de omliggende landen een vloedgolf van toeristen te verwerken. Zelfs in Europa, vooral in 'verplichte' bestemmingen als Parijs en Londen, zullen we merken dat er een grote nieuwe groep vakantiegangers is geboren."

4 Van Egmond verwacht dat de topvijf van toeristisch belangrijke landen er over twintig jaar totaal anders zal uitzien dan nu. In plaats van Frankrijk en Spanje staan dan misschien China en zijn buurlanden bovenaan. De verschuivingen zullen zich volgens Van Egmond dus niet alleen in aantallen voordoen.

5 Hij ziet ook de opkomst van een ander soort toerisme. "Westerse vakantiegangers zijn erg op het strand en de natuur gericht. Aziaten zijn daarin helemaal niet geïnteresseerd. Zij gaan in hun vrije tijd liever naar attracties als winkelcentra, themaparken en casino's. De eisen die zij aan deze voorzieningen stellen, zijn ook weer heel anders dan wij gewend zijn. In Macao zijn kale wanden en harde tl-verlichting geen belemmering om de restaurants vol te krijgen. In het westen wordt zo'n inrichting door toeristen vaak als ongezellig ervaren."

6 Hoewel Aziaten dus andere wensen hebben op toeristisch gebied, ziet Van Egmond de Aziatische en de westerse manier van vakantie houden naar elkaar toegroeien. "In deze eeuw zullen ook bij ons het vermaak en de attractie meer het dagelijks leven beheersen. Het is bijvoorbeeld opvallend hoe weinig een gemiddelde scholier op dit moment oppikt uit de enorme informatiestroom. Als dat zich voortzet, krijg je een maatschappij waar veel mensen nog maar weinig willen weten. Er zal ook geen interesse meer bestaan voor de achtergronden van ontwikkelingen. In plaats van het wereldnieuws is de belangrijkste soapserie op de televisie het gesprek van de dag."

7 Hoe deze culturele veranderingen hun uitwerking hebben op nieuwe vakantievormen, kan Van Egmond niet met harde cijfers aantonen. Wel doet hij in zijn boek een poging om de grote lijnen van ons toekomstig vakantiegedrag uit te zetten. Twee overheersende ontwikkelingen van dit moment, individualisering en maatschappelijke versplintering, spelen de hoofdrol in zijn toekomstvisie, die weinig goeds voor de wereld voorspelt.

8 Volgens Van Egmond zal een groot deel van de aardbol over twintig jaar in één groot vakantiepark zijn veranderd. Voor vakantielanden en -bestemmingen wordt het noodzakelijk om zich op één bepaalde doelgroep te richten. De toeristen zullen bij voorkeur alleen nog onder soortgenoten willen verblijven. Herkenbare 'standaard'-voorzieningen en een veilige omgeving worden de belangrijkste verkoopargumenten voor reisorganisaties. Via agressieve verkooptechnieken zullen zij proberen de toerist naar het juiste gebied te loodsen. De concurrentieslag wordt keihard.

9 De enige uitzondering op deze

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

ontwikkeling vormt in de ogen van Van Egmond een kleine groep mensen die bewust zal reizen en zal kiezen voor minder vervuilend vervoer. Op de toeristische bestemming zelf zal de nadruk meer liggen op het opdoen van kennis en inzicht dan op het vermaak. Hoe groot deze groep zal zijn, valt volgens hem niet te voorspellen. Hij denkt dat de grote massa het verantwoorde gedrag niet zal overnemen. De massa sluit zich af voor informatie die het verlangen naar plezier bederft.

10 Schat Van Egmond de toekomst niet al te zwart in? Hij schrijft: "Ik erken dat ik pessimistisch ben over de culturele ontwikkelingen van dit moment. In beginsel is het toerisme een economische sector als vele andere. Het is ook niet alleen het toerisme dat zorgt voor een verlies van het eigen karakter van de verschillende culturen in deze wereld. Ook de media komen tot in alle uithoeken van de aardbol en brengen daar dezelfde waarden en normen. Tegelijkertijd moet je natuurlijk wel proberen negatieve invloeden te voorkomen of te beperken. Daarbij hoort een goede planning en begeleiding van de bezoekersstromen.

11 Het klinkt misschien vreemd, maar juist het massatoerisme biedt veel kansen op een duurzame toekomst. De concentratie van voorzieningen en mensen die het massatoerisme kenmerkt, is eigenlijk ideaal. Al die voorzieningen en die mensen beperken zich tot de toeristische oorden. Daarbuiten ontstaat nauwelijks schade aan natuur en bevolking.

12 Voor de massatoerist is het voldoende om een foto te kunnen schieten van een groepje exotische dansers. Dat kan ook binnen een bezoekerscentrum, waar lokale inwoners verdienen aan het opvoeren van een aangepast repertoire. Resultaat: de oorspronkelijke dansen gaan niet verloren, terwijl er toch geld in het dorp komt. Een westerse rugzaktoerist die diep doordringt in de cultuur en sociale structuur van een exotisch volk, richt meer schade aan."

naar een artikel van Jaco Boer
de Volkskrant, 8 januari 2000

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

TEKST 3 MUSEUMJAARKAART

MUSEUMJAARKAART
de kunst
van het gemak

Een jaar lang vrije toegang tot meer dan 440 musea!

De Museumjaarkaart. De sleutel voor gratis toegang tot de toonaangevende musea in Nederland, al bijna 20 jaar lang. Met de Museumjaarkaart (MJK) kunt u gratis* het museum in. Even voor een uurtje een museum binnenwippen? Nog een keer naar die mooie tentoonstelling? Geen probleem met de MJK. Haal 'm daarom snel en geniet een jaar lang van 'de kunst van het gemak'.

* Bij tijdelijke tentoonstellingen kan een toeslag worden gevraagd.

De MJK is verkrijgbaar bij veel deelnemende musea en bij de Stichting Museumjaarkaart. Bel 0900 40 40 910 (€ 0,34 per gesprek) of kijk op www.museumjaarkaart.nl

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

TEKST 4 STRAMME JEUGD

1 "Veel kinderen op de basisschool zijn tegenwoordig niet in staat fatsoenlijk een bal te gooien of te vangen", zegt Truus van der Gugten. Zij is secretaris van de Koninklijke Vereniging van leraren Lichamelijke Opvoeding. "Laat staan dat ze een eenvoudige koprol of handstand kunnen maken. Bewegingsonderwijs heeft in Nederland geen status. Het hangt er een beetje bij. Dat is jammer, want veel kinderen die wel goed aan lichaamsbeweging doen, voelen zich in allerlei opzichten een stuk beter."

2 Veel mensen zijn het erover eens dat het beoefenen van sport tijdens de jeugd heel belangrijk is. Mevrouw Van der Gugten somt de voordelen op: "Het is goed voor de gezondheid, kinderen krijgen er zelfvertrouwen door, het is goed voor hun sociale ontwikkeling, ze worden er rustiger van, noem maar op. Het is zelfs aangetoond dat sport uiteindelijk de leerprestaties bevordert."

3 Als de beurs getrokken moet worden, is het bewegingsonderwijs niet zo belangrijk meer. Sport op school mag niet veel kosten. Het vak lichamelijke opvoeding of gymnastiek is de laatste jaren 'uitgekleed'. De gevolgen zijn al meetbaar. Sinds scholen niet meer verplicht zijn schoolzwemmen aan te bieden, verlaat een deel van de leerlingen de basisschool zonder zwemdiploma.

4 De vakleerkracht, een leraar van de sportacademie, is langzaam aan het verdwijnen uit het basisonderwijs. De overgrote meerderheid van de leerlingen krijgt gymnastiek van hun gewone groepsleerkracht, die eigenlijk ondeskundig is in de gymzaal. Volgens Van der Gugten is lichamelijke opvoeding op sommige scholen gedegradeerd tot het maken van twee groepen en een bal de zaal ingooien. "Dat is eigenlijk schandalig. Als die kinderen niet toevallig van huis uit sport en bewegen meekrijgen, lopen ze een achterstand op in hun lichamelijke ontwikkeling en manier van bewegen. En dat kan grote gevolgen hebben. Een leerling kan er bijvoorbeeld minder goed door leren schrijven."

5 In de gemeente Den Haag ligt dat anders. Een plaatselijk politiek besluit heeft ertoe geleid dat elke school een vakleerkracht voor gymnastiek in huis heeft. "Sommige stadskinderen komen anders nooit met sport in aanraking", zegt Jack Gravekamp van basisschool De Driesprong aan de rand van de Haagse Schilderswijk.

6 " 's Morgens, voorafgaand aan de eerste les, richt ik de gymzaal voor de hele dag in", zegt Gravekamp, die al dertien jaar als vakleerkracht in de gymzaal staat. "Alle groepen die op die dag gym hebben, werken in principe met dezelfde toestellen, maar wel allemaal op hun eigen niveau. Na m'n laatste les ruim ik alles weer rustig op. De volgende dag draai ik weer een ander programma. Een gewone groepsleerkracht die alleen zijn of haar eigen klas gymles geeft, komt hier niet aan toe, want voordat alles staat opgesteld, is de les al bijna voorbij."

7 Volgens Gravekamp is er naast tijdgebrek een andere belangrijke oorzaak van gebrekkig gymonderwijs. "Het ontbreekt gewone groepsleerkrachten simpelweg aan kennis. Ze weten niet wat je een kind allemaal kunt leren. Ze zijn bang dat er ongelukken gebeuren als kinderen in een brug gaan hangen. Een enkele groepsleerkracht, zelf bijvoorbeeld een enthousiast sporter, brengt nog wel eens wat variatie in de les, maar dat gebeurt veel te weinig. Te vaak is gymnastiek niet meer dan leerlingen bezighouden en wordt er niets geleerd."

8 Dat blijkt wel uit het laatste rapport van de Onderwijsinspectie over het gymonderwijs. In 1996 werd gymnastiek op de basisschool onder de loep genomen. Het basisonderwijs kreeg een dikke onvoldoende. Aan de wettelijke eisen van wat een kind moet kennen en kunnen, wordt vaak niet voldaan en zwakke leerlingen komen amper aan bod. Het gevolg is dat het voortgezet onderwijs te maken krijgt met een schrikbarend verschil in vaardigheden van de brugklassers.

9 Na de publicatie van het Inspectierapport is er wel iets ten goede veranderd. Studenten die vanaf 2001 afstuderen aan de pabo[1)], zijn niet meer bevoegd om lichamelijke opvoeding te geven. Studenten die dat wel willen, moeten op de pabo een

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

specialisatie volgen. Alle huidige leerkrachten mogen wel les blijven geven in de gymzaal.

10 Ook in het voortgezet onderwijs is het niet alleen maar kommer en kwel. "In het voortgezet onderwijs is veel veranderd", zegt Truus van der Gugten. "De leerlingen hebben nu de vakken lichamelijke opvoeding 1 en 2 en in dat laatste vak kun je zelfs eindexamen doen. Ze hebben leerboeken met theorie over de rol van een coach of een aanvoerder, met uitleg over longinhoud, spelregels en verhalen over waarden en normen in de sport. Ze moeten zelf toernooien organiseren en houden een persoonlijk sportdossier bij met allerlei gegevens over hun eigen prestaties. Het is allemaal een stuk interessanter geworden. Ik hoor van veel scholen dat het spijbelprobleem bij lichamelijke opvoeding als sneeuw voor de zon is verdwenen."

11 Van der Gugten vindt het jammer dat de staatssecretaris van onderwijs plannen maakt om het aantal uren lichamelijke opvoeding te verminderen. "Er is een hoop te doen geweest rond de werkdruk in de nieuwe bovenbouw in het voortgezet onderwijs. Er moet verlichting komen voor de leerlingen en dan wordt er meteen gekeken of er bij lichamelijke opvoeding niet nog wat af kan, terwijl juist dat het vak is waarbij kinderen zich kunnen ontspannen."

12 Dan zie je weer waar het bewegingsonderwijs volgens velen staat: onderaan de ladder. Zo is het vak de afgelopen jaren in uren steeds verder achteruitgegaan. Iedereen vindt sport leuk en belangrijk, maar we hebben er niets voor over.

naar een artikel van Achille Prick
Leeuwarder Courant, 7 oktober 2000

noot 1 pedagogische academie, opleiding voor docenten basisonderwijs

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

TEKST 5 SAMENVATTINGSOPDRACHT LICHAAMSTAAL

1 Ze bestaan nog steeds: mensen zonder telefoon en internet. Niks bellen of mailen. Wie met hen wil communiceren, zal naar hen toe moeten gaan. Vooral bij ingewikkelde kwesties kan het voor beide partijen een groot voordeel zijn om elkaar lijfelijk te ontmoeten. Het biedt namelijk de mogelijkheid om bij het gesprek ook lichaamstaal te gebruiken. Een taal die met de opkomst van nieuwe communicatiemiddelen meer en meer lijkt te worden onderschat.

2 Lichaamstaal bepaalt in hoge mate de kwaliteit van communicatie. Dat is in de jaren zeventig overtuigend en wetenschappelijk aangetoond. In een ontmoeting tussen mensen blijkt tweederde van de communicatiesignalen non-verbaal te zijn. Dat wil zeggen dat de uitwisseling van informatie niet alleen met woorden, maar bijvoorbeeld ook met gelaatsuitdrukkingen, stembuigingen, lichaamshouding en gebaren gebeurt. Het overbrengen van gevoelens doen we zelfs voor 93 procent zonder woorden te gebruiken.

3 Lichaamstaal ondersteunt of vervangt verbale informatie. Je kunt ‘ja’ zeggen maar ook ‘ja’ knikken. Iemand kan ook verbale informatie tegenspreken, bijvoorbeeld door iets met woorden te bevestigen, maar tegelijkertijd twijfelend te kijken of de schouders op te halen. Iemand kan verbale informatie bekrachtigen, bijvoorbeeld door met de vuist op tafel te slaan. Lichaamstaal kan een gevoelswaarde aan het gesproken woord toevoegen, denk aan een bemoedigend schouderklopje. Met lichaamstaal wordt niet alleen de verhouding tussen mensen uitgedrukt (Wie is hier de baas?), maar ook het gesprek in een bepaalde richting geduwd, bijvoorbeeld door weg te kijken, te zuchten of te knikken.

4 Een belangrijk deel van al die signalen wordt onbewust uitgezonden. Onderzoek heeft uitgewezen dat de informatie die in lichaamstaal verpakt zit, veel betrouwbaarder is dan die in het gesproken of geschreven woord. Mensen kunnen met woorden liegen dat het gedrukt staat, maar leugenaars verraden zichzelf meestal onbewust door de blik in hun ogen, de uitdrukking op hun gelaat en de houding van hun lichaam. Mensen kunnen zich nog zo aardig en bescheiden proberen voor te doen, toch kan de arrogantie van hun gezicht druipen. Niet voor niets vallen veel personen publiekelijk door de mand als het oog van de camera op hen wordt gericht.

5 Lichaamstaal is voor een deel erfelijk. Vooral de gelaatsuitdrukkingen, gebaren en lichaamshoudingen die emoties als verdriet, vreugde, woede en verrassing uitdrukken, zijn algemeen. Een glimlach om de lippen drukt in de hele wereld vriendelijkheid uit. Deze aangeboren lichaamssignalen worden zelfs door zuigelingen gebruikt en herkend. En ook blind geboren mensen gebruiken ze.

6 Andere lichaamssignalen worden vanaf de geboorte afgekeken van belangrijke personen in de omgeving van zuigelingen, kleuters en kinderen. Hoe hoger de status van een persoon, hoe meer een kind geneigd is zijn of haar lichaamstaal over te nemen. Kijk maar naar vaders en zonen: als de vader zijn mannelijkheid doorgaans uitdrukt door in de cowboyhouding rechtop met zijn benen uit elkaar, zijn handen aan de broekriem en zijn hoofd licht opgeheven te staan, dan zal de zoon dat vroeg of laat na-apen.

7 Weer andere lichaamssignalen moeten doelbewust worden aangeleerd. Geen enkel kind zal uit zichzelf zijn hand uitsteken ter begroeting. Dat moet worden geoefend. Hetzelfde geldt voor knipogen, zwaaien en kussen.

8 Afgekeken, maar vooral aangeleerde lichaamstaal is cultuurgebonden. Een knipoog wil in Nederland zeggen dat je een grapje maakt. In Somalië is het een ongepaste en beledigende seksuele uitnodiging. Van de duim en wijsvinger een O maken, wil hier zoveel zeggen als okay. In andere landen geeft de maker van het gebaar ermee te kennen dat hij homoseksueel is. Het verkeerd opvatten van lichaamstaal kan een belangrijke oorzaak ervan zijn, dat het communiceren, onderhandelen en zaken doen met iemand van een andere cultuur soms zo moeizaam verloopt.

9 Vooral voor mensen die het in hun beroep moeten hebben van goede persoonlijke communicatietechnieken, is het beheersen van de lichaamstaal erg belang-

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

rijk. Sinds de jaren zeventig zijn de wetenschappelijke ontdekkingen op dit gebied dan ook veelvuldig omgezet in trainingen. Politici, managers, vertegenwoordigers, advocaten, politieagenten en dergelijke laten zich graag door deskundigen vertellen hoe zij hun lichaam kunnen gebruiken om een boodschap over te brengen. Hoe zij geloofwaardig, betrouwbaar, gezagshebbend, superieur en wat al niet over kunnen komen.

10 Ze worden getraind in drie zaken. Om te beginnen het bewust waarnemen van eigen lichaamssignalen die van invloed zijn op de communicatie met anderen. Dat lijkt makkelijker dan het is, want zoals gezegd worden veel lichaamssignalen onbewust en argeloos uitgezonden. Probeer iemand maar eens duidelijk te maken hoe en waarom hij of zij ijdel en onsympathiek overkomt. In de tweede plaats leren zij om de lichaamstaal van anderen goed te begrijpen. En tot slot leren ze natuurlijk deze kennis te gebruiken om de communicatie te verbeteren dan wel naar eigen hand te zetten. Een paar simpele voorbeelden: opstaan terwijl men doorpraat, is een veelgebruikte truc om een gesprek vriendelijk doch doeltreffend te beëindigen. Heel even verveeld wegkijken maakt de ander direct onzeker.

11 Het is duidelijk dat wie geen training in non-verbale communicatietechnieken heeft gehad, in het nadeel kan zijn. Daarom is een beknopte cursus lichaamstaal van top tot teen voor iedereen aan te bevelen.

naar een artikel van José van der Sman
Elsevier, 5 mei 2001

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.